

شرح نموداری مباحث فلسفی

در

بداية الحکمة

علامه سید محمد حسین طباطبائی

علی اکبر دریاکناری

سروشنامه	: وهابی دریاکناری، علی اکبر
عنوان قراردادی	: بداية الحكمة. شرح
عنوان و نام پدیدآور	: شرح نموداری مباحث فلسفی در بداية الحكمة علامه سید محمد حسین طباطبائی رحمه الله / علی اکبر دریاکناری.
مشخصات نشر	: تهران: بازتاب آفرینش نو، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۷ ص.
شابک	: ۸۰۰۰۰۰ ریال: ۳-۳-۹۷۳۹۴-۹۷۸-۶۲۲.
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۲۴۳]-۲۴۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: طباطبائی، محمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰. بداية الحكمة - نقد و تفسیر.
موضوع	: فلسفه اسلامی
موضوع	: Islamic philosophy
رده بندی کنگره	: BBR
رده بندی دیویی	: ۱۸۹/۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۴۴۴۴۰۶

شرح نموداری مباحث فلسفی در بداية الحكمة

- نویسنده: علی اکبر دریاکناری
- ناشر: بازتاب آفرینش نو
- صفحه آرا: عباس ده نمکی
- طراح روی جلد: طوبی مدیا (مطهره کاکویی)
- چاپخانه: رضا
- چاپ اول: زمستان ۱۳۹۹
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان
- ISBN: ۳-۳-۹۷۳۹۴-۹۷۸-۶۲۲

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تهران، مهرآباد جنوبی، کوی فردوس، خ بیگلر، خ غلامعباس عسکری، پ ۹۵، ط ۴.

baztabeafarinesheno@chmail.ir

تلفکس: ۰۲۱-۶۶۶-۹۸-۳۲۵

همراه: ۰۹۲-۲۲-۳۰۹-۳۰۵

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار.....
۱۵	مقدمه.....
۱۷	مرحله اول: کلیات مباحث وجود.....
۱۹	فصل اول: بدیهی بودن مفهوم وجود.....
۲۰	فصل دوم: اشتراک معنوی مفهوم وجود.....
۲۱	فصل سوم: زیادت و عروض وجود بر ماهیت.....
۲۲	فصل چهارم: در اصالت وجود، و اعتباریت ماهیت.....
۲۳	فصل پنجم: در حقیقت یکپارچه‌ی مشکک بودن وجود.....
۲۵	فصل ششم: ملاک های تخصص وجود.....
۲۷	فصل هفتم: احکام سلبی وجود.....
۲۷	فصل هشتم: معنای نفس الامر.....
۲۸	فصل نهم: مساوق بودن شینیت با وجود.....
۲۹	فصل دهم: تمایز و علیت نداشتن عدم.....
۲۹	فصل یازدهم: شدنی نبودن خبر دادن از معدوم مطلق.....
۳۰	فصل دوازدهم: امتناع اعاده‌ی معدوم بعینه.....
۳۳	مرحله دوم: انقسام وجود به خارجی و ذهنی.....
۳۵	فصل اول: بحث در وجود خارجی و وجود ذهنی.....

مرحله سوم: انقسام وجود به ما فی نفسه و ما فی غیره.....	۳۹
فصل اول: وجود فی نفسه و وجود فی غیره.....	۴۱
فصل دوم: کیفیت اختلاف وجود رابط و وجود مستقل.....	۴۲
فصل سوم: وجود لنفسه و وجود لغيره.....	۴۳
مرحله چهارم: مواد سه گانه.....	۴۵
فصل اول: تعریف مواد ثلاث و انحصارشان.....	۴۷
فصل دوم: مواد ثلاث و تقسیم شان به؛ ما بالذات و ما بالغیر و ما بالقیاس.....	۴۸
فصل سوم: ماهیت واجب الوجود و انیتش.....	۴۹
فصل چهارم: همه جانبه بودن واجب الوجودی واجب الوجود بالذات.....	۵۰
فصل پنجم: پدیدار شدن شیء واجب شده، و باطل بودن قول اولویت.....	۵۰
فصل ششم: در معانی امکان.....	۵۱
فصل هفتم: اعتبار عقلی بودن امکان، و لازم ماهیت بودن آن.....	۵۳
فصل هشتم: در نیاز ممکن به علت، و علت نیازمندی اش.....	۵۴
فصل نهم: نیازمندی ممکن به علت در حدوث و بقاء.....	۵۵
مرحله پنجم: ماهیت و احکام آن.....	۵۷
فصل اول: جز خود نبودن ماهیت.....	۵۹
فصل دوم: اعتبارات ماهیت و مسائل پیرامونش.....	۶۰
فصل سوم: در معنای ذاتی و عرضی.....	۶۱
فصل چهارم: جنس و فصل و نوع، و برخی از احکام شان.....	۶۳
فصل پنجم: در بعضی از احکام فصل.....	۶۶
فصل ششم: نوع و بعضی از احکامش.....	۶۷
فصل هفتم: کلی و جزئی و چگونگی وجودشان.....	۶۸
فصل هشتم: در تمیز و تشخیص ماهیت.....	۶۹
مرحله ششم: مقولات عشر.....	۷۱
فصل اول: تعریف جوهر و عرض، و تعداد مقولات.....	۷۳

۷۴	فصل دوم: در اقسام جوهر
۷۵	فصل سوم: جسم
۷۶	فصل چهارم: اثبات مادی اولی و صورت جسمیه
۷۷	فصل پنجم: در اثبات صورت نوعیه
۷۷	فصل ششم: در تلازم ماده و صورت مادی
۷۸	فصل هفتم: در نیازمندی ماده و صورت به همدیگر
۷۹	فصل هشتم: در موجود بودن نفس و عقل
۸۰	فصل نهم: کتم، و تقسیمات و ویژگی هایش
۸۲	فصل یازدهم: در کیف
۸۵	مرحله هفتم: علت و معلول
۸۷	فصل اول: اثبات علتیت و معلولیت، و وجودی بودن شان
۸۸	فصل دوم: تقسیمات علت
۹۰	فصل سوم: در تلازم علت و معلول
۹۱	فصل چهارم: قاعدهی «الواحد»
۹۳	فصل پنجم: محال بودن دور و تسلسل در علل
۹۵	فصل ششم: علت فاعلی و اقسامش
۹۶	فصل هفتم: علت غایی
۹۶	فصل هشتم: در اثبات غایت در بازی یا گزاف یا باطل
۹۸	فصل نهم: در نفی قول به «اتفاق»
۹۹	فصل دهم: در علت صوری و علت مادی
۱۰۰	فصل یازدهم: در علت جسمانی
۱۰۱	مرحله هشتم: انقسام موجود به واحد و کثیر
۱۰۳	فصل اول: معنای واحد و کثیر
۱۰۴	فصل دوم: اقسام واحد
۱۰۵	فصل سوم: هوهویت و یا حمل

فصل چهارم: تقسیمات حمل شایع صناعی.....	۱۰۶
فصل پنجم: غیریت و تقابل.....	۱۰۸
فصل ششم: تقابل تضایف.....	۱۱۰
فصل هفتم: تقابل تضاد.....	۱۱۱
فصل هشتم: تقابل عدم و ملکه.....	۱۱۲
فصل نهم: تقابل تناقض.....	۱۱۳
فصل دهم: تقابل واحد و کثیر.....	۱۱۴
مرحله نهم: سبق و لحوق و قدیم و حادث.....	۱۱۵
فصل اول: در معنای سبق و لحوق، اقسامشان؛ و معنای معیت.....	۱۱۷
فصل دوم: ملاک سبق در اقسامش.....	۱۱۹
فصل سوم: در قدّم و حلول و اقسامش.....	۱۲۰
مرحله دهم: قوّه و فعل.....	۱۲۳
فصل اول: مسبوقیت همه‌ی حوادث زمانی به قوّه وجود.....	۱۲۵
فصل دوم: تقسیم تغیر.....	۱۲۷
فصل سوم: تعریف حرکت.....	۱۲۸
فصل چهارم: حرکت توسّطی و حرکت قطعی.....	۱۲۹
فصل پنجم: مبدأ و منتهای حرکت.....	۱۳۰
فصل ششم: موضوع حرکت «یا متحرک».....	۱۳۰
فصل هفتم: فاعل حرکت «یا محرک».....	۱۳۱
فصل هشتم: ارتباط متغیر به ثابت.....	۱۳۲
فصل نهم: مسافت حرکت.....	۱۳۲
فصل دهم: وقوع حرکت در برخی از مقولات.....	۱۳۳
فصل یازدهم: حرکت جوهری.....	۱۳۴
فصل دوازدهم: موضوع و فاعل حرکت جوهری.....	۱۳۸
فصل سیزدهم: زمان.....	۱۳۸

پیشگفتار

نوشتاری که مشاهده می‌شود، شرح و یا تلخیص نموداری از کتاب فلسفی، مرحوم علامه سید محمد حسین طباطبائی رحمه الله، تحت عنوان «بداية الحکمة» است. این کتاب در نوع خود بسیار ارزشمند است. مرحوم علامه طباطبائی رحمه الله به پیشنهاد برخی از فضلاء حوزه علمیه قم، کتاب «بداية الحکمة» را در هفتم ماه رجب سال ۱۳۹۰ هجری قمری (مطابق با ۱۷ شهریور ۱۳۴۹ هـ ش) به عنوان جزوه‌ی درسی فلسفه، برای طلاب حوزه علمیه قم تألیف نمودند.

کتاب «بداية الحکمة» ۵۰ سال (پنج قرن) جزو کتب درسی طلاب محترم، در حوزه‌های علمیه، و بعد ها کتاب درسی برای دانشجویان برخی از دانشگاه‌ها، قرار گرفته است. این کتاب نسبت به کتب فلسفی دیگر، حداقل از ۲ جهت نیاز بیشتری به شرح، تلخیص و نمودارنگاری دارد:

۱. موجز نویسی و مختصر نگاری

مرحوم علامه طباطبائی رحمه الله، به واسطه‌ی بدایه بودن و نخستین کتاب فلسفی بودن «بداية الحکمة»، این کتاب را موجز و مختصر نگاشته است. نفس اختصار در مباحث فلسفی، به دشواری فهم آن می‌افزاید. علوم عقلی، غالباً برای فهم و تفهیم بهتر، نیازمند گسترده گویی و ارائه مثال‌های گوناگون است. اگر مباحث عقلی - انتزاعی فلسفه، به صورت کوتاه و مختصر ارائه گردد، به دشواری آن می‌افزاید. بدین سبب، بسیاری از متعلمین و اساتید فلسفه، اذعان می‌کنند که فهم و درک مباحث کتاب «نهاية الحکمة» خیلی راحت‌تر و آسان‌تر از فهم و درک کتاب «بداية الحکمة» است. با این که در کتاب «نهاية الحکمة» مرحوم علامه طباطبائی رحمه الله تضارب آراء و نظرات فلسفی را، خیلی بیشتر از «بداية الحکمة» مطرح کرده و از حیث عمق مطالب، هم عمیق‌تر است. لکن مفصل نویسی مصنف در «نهاية الحکمة»، سبب فهم و تفهیم بهتر، جهت نیل به مقاصد فلسفی شده است.